

Editör'den

Mehir Vakfı yayınları arasında yer alan *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 38. sayısı ile 19 yılı tamamladı. Bu sayımızda da araştırma makaleleri ile Arapça ve İngilizce'den tercüme çalışmalarıyla dolu bir içerikle karşınızdayız. 38. Sayının teşekküründe emeği olan yazarlara, hakemlik yaparak katkıda bulunan hocalarımıza ve yayın süreci ile ilgili emek veren arkadaşlarımıza teşekkür ederiz. Hassaten 19 yıl boyunca dergimizin okuyucularla buluşmasında her daim desteklerini gördüğümüz Mehir Vakfı'mızın başkanı Mustafa ÖZDEMİR'e şükranlarımızı sunarız.

Dergimizin bu sayısında yer alan yazılar sırasıyla şöyledir:

İlk makale, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet CENGİZ ve Prof. Dr. Orhan ÇEKER'in müştereken kaleme aldığı "*Mütekellimîn (Şâfiyye) Usûlünde Beyân Nazariyesi*" adlı çalışmadır. Yazarlar *Şâri'in* maksadını *anlama ve ona ulaşmada* bir yöntem olan beyân nazariyesini mütekellimîn usûlüne göre *tetkik* etmişler ve örneklerle ortaya koymaya çalışmışlardır.

Dr. Eyüp ERTAN'ın, "Demansın Fıkhî Boyutları" yazısında, ehliyet arızaları kapsamında değerlendirilen demans hastalığı hukuki ve dini sorumluluklar açısından ele alınmış; kişinin hangi hallerde mesul tutulacağı, hukuka aykırı fiillerinin ve malî tasarruflarının durumu ve demans hastalığına günümüz hukukunun bakışı gibi konular tartışılmıştır.

Doç. Mehmet DİRİK ve Doç. Ayhan HİRA'nın ortaklaşa kaleme aldıkları "İslam Hukukunda Gaibin Yargılanması" adlı çalışmada, giyabi yargılama usulünün mahiyeti, imkânı, delilleri, icra şekli ve hükmü hakkında İslam hukuk mezheplerinin görüşleri ele alınmaya çalışılmıştır.

Öğr. Gör. İsmail ERİŞ'in "Historical Origins of Sukuk as a Popular Instrument in Modern Islamic Finance" adlı İngilizce makalesinde, faizsiz veya İslami tahvil olarak da adlandırılan sukuk benzeri finansal enstrümanların tarihte bulunup bulunmadığı, sukukun farklı yönleri ve bazı açılardan modern dönemdeki sukukun işleyişi ile benzerliklerin olduğu ele alınmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Muharrem MİDİLLİ'nin "Osmanlı Toplumunda Evlilik İçi Şiddetin Fetvalara Yansıyan Suretleri ve Müftülerin Lazım Gördüğü Müeyyideler" adlı çalışmasında, Osmanlı Devleti'nde kadının evlilik içinde maruz kaldığı koca şiddetinin fetvalara yansıyan şekilleri ve müftüler tarafından gerekli görülen müeyyideleri ortaya konulmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KOÇ'un "Osmanlı Aile Hukukunda Mahrem Akrabalar (Civar Hısımlar) Nafakası" isimli makalesinde, Osmanlı hukuku özelinde mahrem hısımların karşılıklı olarak nafaka yükümlülükleri, şeyhülislam fetva mecmualarında yer alan civar hısımlar nafakası hakkındaki fetva örnekleri, mahkeme kararlarının fetvalara uygunluğunun tespiti ve Hanefî mezhebinin görüşlerinin Osmanlı hukukunda uygulanıp uygulanmadığı hususları tartışılmıştır.

Dr. Şemsettin ULUSAL'ın "İslam ve Türk Aile Hukukunda Kocanın Nafaka Yükümlülüğünü Yerine Getirememesinin Tefrik/Boşanma Sebebi Olması" adlı çalışmasında, İslam aile hukukunun konularından olan kocanın nafakasını karşılayamayacak kadar yoksul olmasının ya da bu konudaki ihmalinin boşanmaya etkisi, Hanefî, Malikî, Şafiî, Hanbelî ve Zahirî mezheplerinin görüşleri çerçevesinde tartışılmış; Cumhuriyet dönemi Türk aile Hukuku kuralları ile mukayese edilerek değerlendirme yapılmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Taha ÇELİK'in "Korku Namazı İle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi" adlı araştırmasında, korku namazı ile ilgili kaynaklarda yer alan çok sayıda rivayet; Hz. Peygamber'in (s.a.v.) kıldığı korku namazları, namazın kılındığı yerler ve kılınış şekillerinin tespiti amacıyla tahlil edilmiş, söz konusu namaz ile ilgili âlimlerin görüşleri değerlendirilmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber'in dört farklı yerde; korkunun boyutu yahut düşmanın konumuna göre kısmî farklılaşmalar gösteren ve dörde indirgenebilen muhtelif şekillerde korku namazı kıldırıldığı tespit edilmiştir.

Doç. Dr. Hüseyin BAYSA'nın "Ev ve Süs Hayvanı Edinme Sâiklerinin Fikhî Açıdan Tahlili" adlı çalışmasında, çeşitli kaynaklardan ve bilimsel verilerden faydalanılarak ev ve süs hayvanı edinmenin faktörleri tespit edilmeye ve bunların fikhî geçerlilik düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. İlaveten konunun arka planı ile alakalı olduğundan hayvanın Batı düşüncesi ile İslam'daki ontolojik değeri hakkında kısa değinilerde bulunulmuştur.

Kerem YURTLAK ve Doç. Dr. Osman BAYDER'in müştereken kaleme aldıkları "Mouradgea d'Ohsson ve Osmanlı Hukukunu Sunumu" adlı makalede, d'Ohsson ve eserinden kısaca bahsedilmiş, İslam-Osmanlı hukukunu sunum tarzı, aile hukuku bağlamında ele alınmıştır.

Obaidullah MOHAMMADULLAH'ın "Hanefi Belh Ekolünün Ehl-i Rey İçindeki Konumu" adlı yazıda, "Belh'te oluşan fikhî çevrenin ehl-i hadis ve ehl-i rey ayırımındaki yeri nedir?" sorusunun cevabı aranmıştır. Belh fakihleri, İmam Ebu Hanife ve öğrencilerinin fikhî görüşlerinden bir kısmını nasslara aykırı olduğu gerekçesiyle terk ettikleri, buna karşı nass üzerindeki yorumları kabul etmeyerek lafza bağlı nass yorumunu getirdikleri ortaya konulmaya gayret edilmiştir. Bu davranışlarıyla, bir taraftan seleflerinin çizgisinden uzaklaştıkları diğer taraftan ise ehl-i hadis çizgisine yaklaştıkları bütün bunlara rağmen de reyci bir üslup ile fıkıh yapmaktan da vazgeçmedikleri belirtilmiştir.

Dr. Abdülhalık UYGUR'un, "Sadrüşşehîd: Hayatı, Eserleri ve İlmî Kişiliği" adlı araştırmasında, Sadrüşşehîd lakaplı Ömer b. Abdilazîz b. Ömer b. Mâze, Karahanlıların son dönemlerinde Selçukluların himayesindeki Buhâra'da yetişmiş bir fakih ve devlet adamı olmakla beraber önemli bir Hanefî âlimi olduğu, Sadrüşşehîd'in ilmî kişiliği ve Hanefî fakihler nezdindeki yeri, eserlerinin bulunduğu kütüphaneler açıklanmış ve yanlışlıkla Sadrüşşehîd'e nispet edilen eserler hakkında da detaylı bilgi verilmiştir.

Arş. Gör. Seracettin ERAYDIN'ın "Son Dönem Hilafet Tartışmalarının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Seyyid Bey, Senhûrî ve Mevdûdî Örneği)" adlı çalışmasında, yazılarıyla ve fikirleriyle hilafet tartışmalarında önemli yer tutan Türk hukukçu Muhammed Seyyid Bey, Mısırlı hukukçu Senhûrî ve Pakistanlı âlim Ebu'l-Alâ Mevdûdî'nin hilafet hakkındaki görüşleri ortaya konulup İslam hukuku açısından değerlendirilmiştir.

Dr. Yahya SOLMAZ'ın "Ahkâm-ı Sultâniyye Literatürü ve Bu Literatürün Öne Çıkan İki Eseri Arasında Orijinallik Sorunsalı" çalışmasında, ahkâm-ı sultâniyye literatürü hakkında genel bilgi verildikten sonra literatürün öncü isimleri, özellikle Mâverdî ile Ebû Ya'lâ tanıtılmıştır. Müelliflerin hayatı ve eserlerine kısaca yer verilmiş, ardından konuyla ilgili *el-Ahkâmü's-sultâniyye* adlı eserleri yöntem ve içerik açısından değerlendirilmiş, eserler arasındaki etkileşim ele alınmış ve Mâverdî ile Ebû Ya'lâ'nın aynı isme sahip eserlerinden hangisinin orijinal olduğu konusu tahlil edilmeye çalışılmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Orazsahet ORAZOV'un "Abdülğanî en-Nablusî'ye Göre Ef'âl-i Mükellefîn (أفعال المكلفين عند عبد الغني النابلسي)" adlı çalışması, Nablusî'nin *el-Cevheru'l-küllî şerhu Umdeti'l-musallî* adlı eserinin, ef'âl-i mükellefin kısmının tercümesinden ibarettir. Farz, vacip, sünnet, müstehab, mubah, haram, mekruh ve müfsid kelimeleri Nablusî'nin yorumlarıyla anlatılmıştır.

Dergimizi son yazısı olarak Tuğrul KÜTÜKCÜ, Rudolph PETERS imzalı İngilizce bir makaleyi "Resmi Bir Mezhep Olmak Ne Anlama Gelmektedir? Osmanlı Devleti ve Hanefilik" adıyla tercüme etmiştir. Makalede Hanefi mezhebi ile Osmanlı Devleti arasındaki özel ilişki incelenmiş, Hanefi doktrininin 12 ve 16. yüzyılları arasında kâdılar tarafından uygulanmaya hazır tartışmasız bir hükümler manzumesi haline nasıl getirildiği meselesi ile Osmanlı Devleti'nin Hanefi olmayan bölgeleri fethetmesinin ardından Hanefi mezhebi ile diğer mezhepler arasındaki ilişkinin nasıl düzenlendiği hususu ele alınmıştır. Bu iki bakış açısının sonunda ise Osmanlı Devleti'nin bürokratik yapısının gereklerine uygun özgün bir Osmanlı Hanefiliğinin meydana geldiği savunulmuştur.

38. sayıda beş adet kitap tanıtımı ve değerlendirme yazısı yer almaktadır.

Yeni sayılarda buluşmak ümidiyle...